



ЗВІТ ПРО ВНУТРІШНЄ ПЕРЕМІЩЕННЯ В УКРАЇНІ

ОПИТУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

РАУНД 12 23 СІЧНЯ 2023 РОКУ

In partnership with



Співфінансується
Європейським Союзом



ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ	2
ПОТОКИ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМИЩЕННЯ	3
ТРИВАЛІСТЬ ПЕРЕБУВАННЯ У СТАТУСІ ВПО	5
НАМИРИ ЩОДО МОБІЛЬНОСТІ У НАЙБЛИЖЧІЙ ПЕРСПЕКТИВІ	6
ПРЕФЕРЕНЦІЙНІСТЬ ДОВГОСТРОКОВИХ РІШЕНЬ	6
ДЕМОГРАФІЯ ВПО	7
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ ТА ПОТРЕБ	8
ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЯ: ДОХІД ДОМОГОСПОДАРСТВ	9
ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЯ: ГРОШІ ТА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА	10
ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЯ: ОСВІТА	10
ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЯ: ЗИМУВАННЯ	11
МЕТОДОЛОГІЯ	12

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

За оцінками MOM, станом на 23 січня кількість ВПО в Україні становить **5,4 млн осіб**. Це дещо менше за 5,9 млн станом на 5 грудня 2022 р. Починаючи з серпня 2022 року (восьмий раунд), оцінювана кількість ВПО в Україні стабільно знижується.

На одинадцятому місяці війни в Україні тривале переміщення стає дедалі поширенішим. Станом на 23 січня **58% усіх ВПО перебувають у цьому статусі шість або більше місяців**. Однак криза зберігає динамічність, позаяк за останні два місяці було переміщено 12% ВПО (що становить 640 000 осіб).

Серед нинішнього переміщеного населення **29%** (приблизно 1,55 млн осіб, на 3% менше, ніж в одинадцятому раунді) розглядають можливість залишити своє поточне місце перебування в найближчі тижні, **5%** з яких (268 000 осіб по всій країні) планують повернутися в найближчі 2 тижні після опитування. Примітно, що частка ВПО, що планують повернутися упродовж наступних двох тижнів, значно менша, ніж під час попередніх раундів опитування (5% порівняно з 10% станом на 5 грудня 2022 року).

Серед усіх респондентів, які вже розглядають можливість переїзду, 57% обмірковують переїзд у межах України, а **26% — виїзд за кордон** (порівняно з 20% у грудні минулого року). Серед тих, хто обмірковує переїзд за кордон найближчим часом, **56% назвали країну Європейського Союзу**; найчастіше називали Польщу та Німеччину.

Війна значно вплинула на джерела доходів ВПО. Приблизно кожен четвертий респондент із числа ВПО (24%) зазначає, що основним джерелом доходу домогосподарства є щомісячна грошова допомога для ВПО. Переважна більшість (72%) ВПО, які покладаються на соціальну допомогу, повідомили, що сукупний дохід домогосподарства, поділений на кількість членів домогосподарства, складає приблизно 2 500 грн (прожитковий мінімум станом на січень 2023 р.) або менше.

Починаючи з липня 2022 р. спостерігається стабільне зниження частки ВПО, які вважають свій притулок непридатним для зими — з 26% (сьомий раунд) до 16% (вересень 2022 р., восьмий раунд), а потім до 10% у січні 2023 р. Це може свідчити про те, що прихід зими спонукав людей до повторних переміщень у більш пристосовані оселі або до здійснення дієвого ремонту. Проте **38% ВПО вказали, що не мають достатньо коштів, щоб винаймати чи платити за житло впродовж наступних зимових місяців**.

Викладені в цьому звіті думки належать авторам і не обов'язково відображають погляди Міжнародної організації з міграції (МОМ). Інформація, що міститься у цьому звіті, призначена виключно для загальних інформаційних цілей. Використання позначень та подання матеріалу в цьому звіті не має на меті висловлення будь-якої думки щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи населеного пункту, їхньої влади, кордонів чи меж від імені МОМ.

Якщо не зазначено інше, дані, представлені в цьому звіті, базуються на результатах дванадцятого раунду Опитування загального населення від 23 січня 2023 року. Усі числові значення округлені для легшого використання. Збір даних за сприяння *Multicultural Insights*.

Для отримання додаткової інформації звертайтеся за адресою: dtmukraine@iom.int

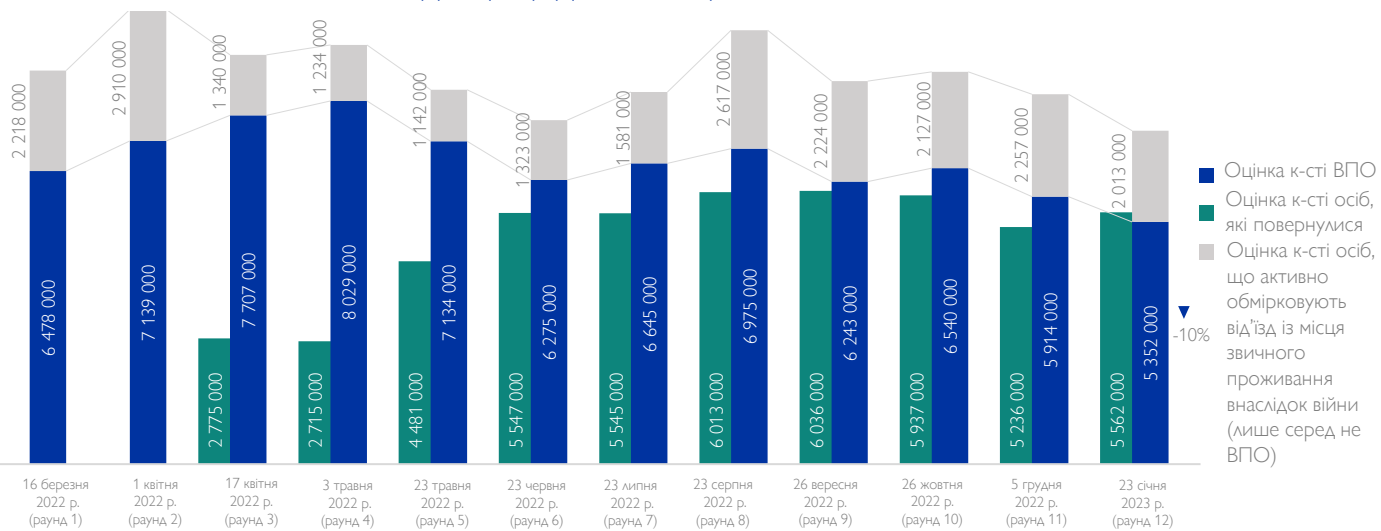
© 2023 Міжнародна організація з міграції (МОМ). Усі права захищені. У випадку цитування, перефразування або використання в будь-який інший спосіб інформації, що міститься в цьому звіті, джерело інформації необхідно зазначити так: «Джерело: Міжнародна організація з міграції (МОМ), Звіт про внутрішнє переміщення в Україні, січень 2023 року».

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

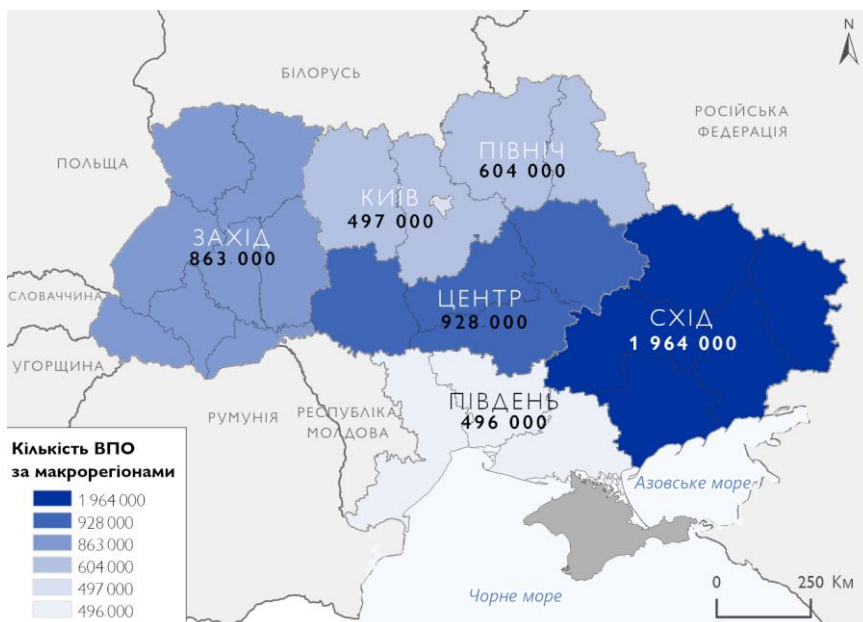
Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, спричинило безпрецедентну гуманітарну кризу, що охопила всі області країни. У період з **16 до 23 січня** Міжнародна організація з міграції (МОМ) провела **дванадцятий раунд** репрезентативного експрес-оцінювання загального населення України для збору інформації стосовно потоків внутрішнього переміщення та мобільності, а також для оцінювання місцевих потреб. Це оцінювання загального населення є надійним джерелом для виявлення сфер із високими гуманітарними потребами та визначення цільових заходів реагування для надання допомоги населенню, що постраждало від війни. Географічне охоплення цього оцінювання покриває всю територію України, усі шість макрорегіонів (захід, схід, північ,

центр, південь та місто Київ), за винятком Кримського півострова. Опитування загального населення було проведено шляхом набору випадкових телефонних номерів, завдяки чому було анонімно опитано 2 000 унікальних респондентів віком від 18 років із використанням методу автоматизованого телефонного опитування (CATI). Оцінка спирається на дані Фонду народонаселення ООН (UNFPA), які гуманітарна спільнота розглядає як базове значення щодо чисельності населення в Україні. Особи, які нині перебувають за межами України, під опитування не потрапили. Крім Опитування загального населення, офіційні дані про присутність ВПО на рівні громад в Україні доступні в Матриці відстеження переміщень — Базовому оцінюванню (раунд 20, HDX).

ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ ТА МОБІЛЬНОСТІ



ОЦІНКА МІСЦЯ ПЕРЕБУВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЗА МАКРОРЕГІОНАМИ*



5 352 000
ОЦІНКА К-СТІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ
-562 000 з 5 грудня

5 562 000
ОЦІНКА ЗАГ. К-СТІ ОСІБ, ЯКІ ПОВЕРНУЛИСЯ
+326 000 з 5 грудня (з яких 20% повернулися з-за кордону)

Повний спектр результатів дванадцятого раунду Опитування загального населення МОМ на сьогодні представлено у двох взаємодоповнювальних продуктах: **Звіті про внутрішнє переміщення в Україні** та **Звіті про повернення українців**. Додаткова аналітика доступна за запитом до DTMUkraine@iom.int

* Макрорегіон — це територіальна одиниця, до якої входять області (регіони), згідно з визначенням у Законі України «Про засади державної регіональної політики» (частина 2 статті 1).

ПОТОКИ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ

ПОТОЧНЕ МІСЦЕ ПЕРЕБУВАННЯ ТА МІСЦЕ ПОХОДЖЕННЯ

У тексті цього звіту респондентів-ВПО визначено як осіб, які а) де-факто перебувають поза місцями звичного проживання і б) вказали, що причиною їхнього переміщення стала нинішня війна. У таблиці внизу вказано співвідношення ВПО за областями походження та за областями переміщення. Однак **дані на рівні областей є орієнтовними** — вибірка для цього опитування є репрезентативною на рівні макрорегіону.

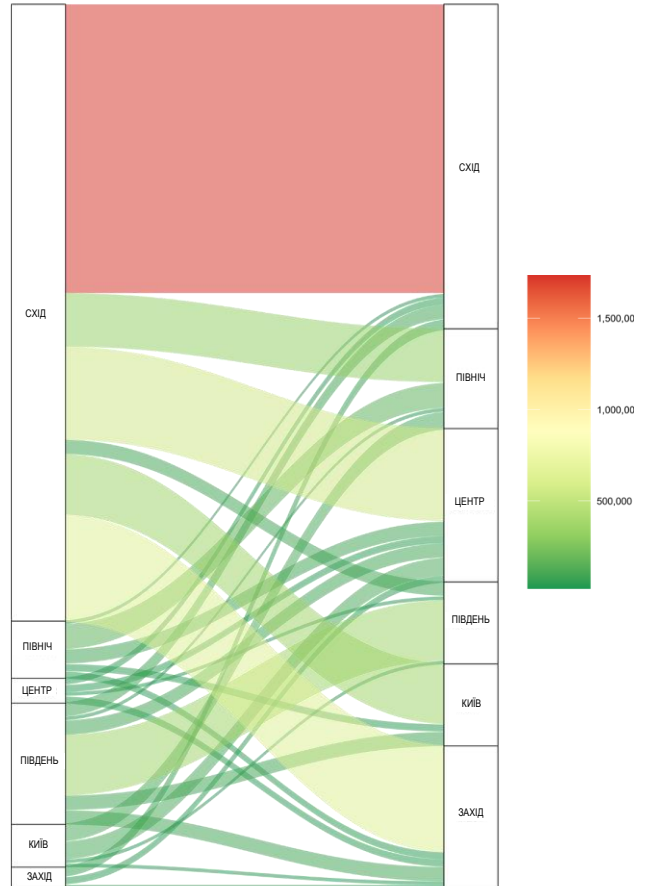
Топ-5 областей походження ВПО	% ВПО
Харківська область	27%
Донецька область	19%
Запорізька область	13%
Херсонська область	10%
Луганська область	8%
Інші області	23%

Топ-5 областей переміщення ВПО	% ВПО
Дніпропетровська область	15%
Харківська область	14%
Місто Київ	9%
Київська область	8%
Одеська область	7%
Інші області	47%

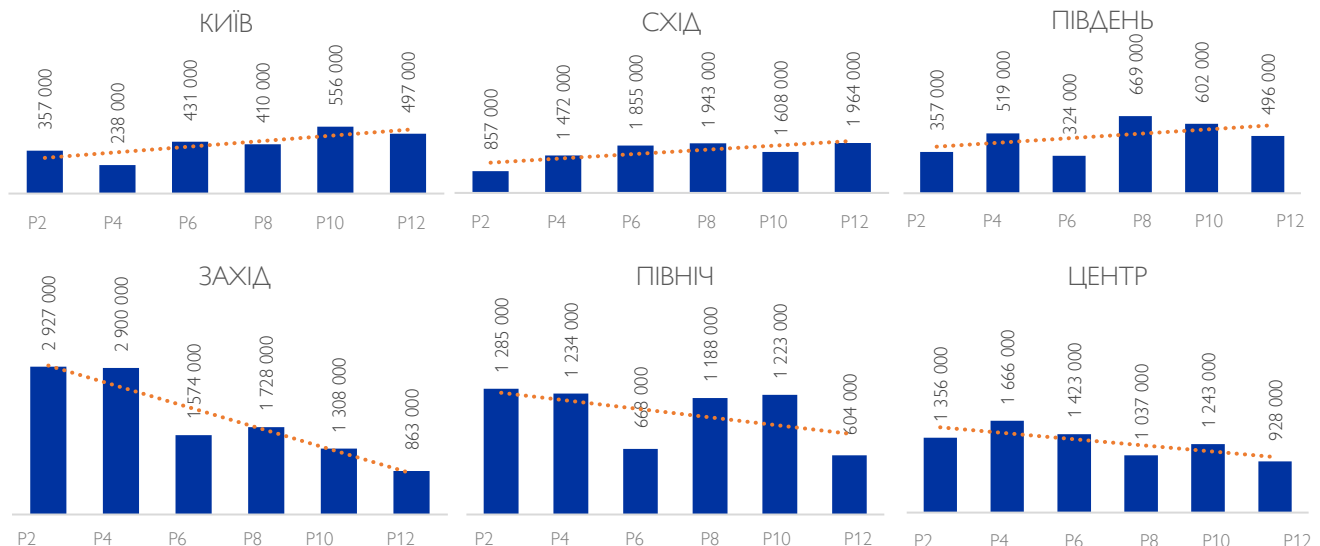
На рівні макрорегіону більшість ВПО зі сходу України перемістилися до інших місцевостей у межах східних областей. Як видно з орієнтовних показників по областях, Харківська область є основною областю як походження, так і переміщення. Те саме можна сказати і про південь України — показово, що переміщення до інших місцевостей в межах цього макрорегіону є найбільш розповсюдженим серед тих, хто не виїхав за кордон.

Діаграма Сенкі, яка відображає потоки переміщення за макрорегіонами

Макрорегіон походження (місця звичного проживання) Макрорегіон переміщення (поточне місце перебування)



Орієнтовна кількість ВПО за макрорегіонами переміщення в період з другого (1 квітня 2022 р.) по дванадцятий раунд (23 січня 2023 р.)



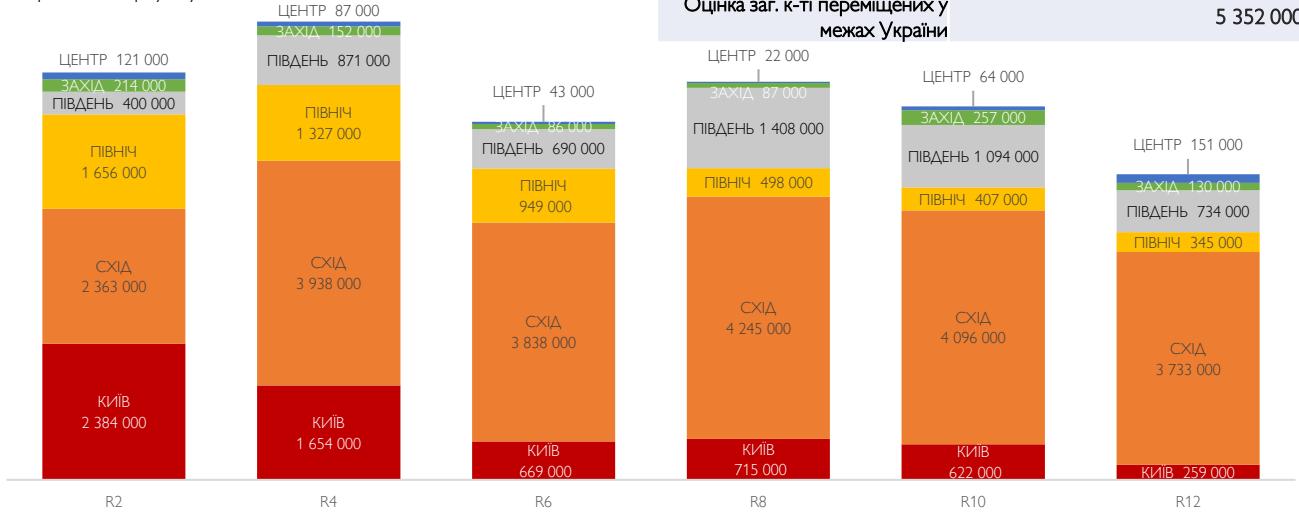
ПОТОКИ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ

ВПО ЗА МАКРОРЕГІОНАМИ ПОХОДЖЕННЯ (порівняння результатів різних раундів)

Звідки походять нинішні переміщені внаслідок війни?

Переважає більшість ВПО, що походять зі сходу України (70% у порівнянні з 68% на час одинадцятого раунду). Частка ВПО, що походять із півдня, знизилася з 19% у одинадцятому раунді до 14% у дванадцятому. Кількість ВПО з Києва, а також із заходу та півночі України залишилася незмінною з попереднього раунду.

Макрорегіон	% ВПО за походженням	Оцінка к-ті ВПО за макрорегіонами походження
СХІД	70%	3 733 000
ПІВДЕНЬ	14%	734 000
ПІВНІЧ	6%	345 000
КИЇВ	5%	259 000
ЦЕНТР	3%	151 000
ЗАХІД	2%	130 000
Оцінка заг. к-ті переміщених у межах України		5 352 000

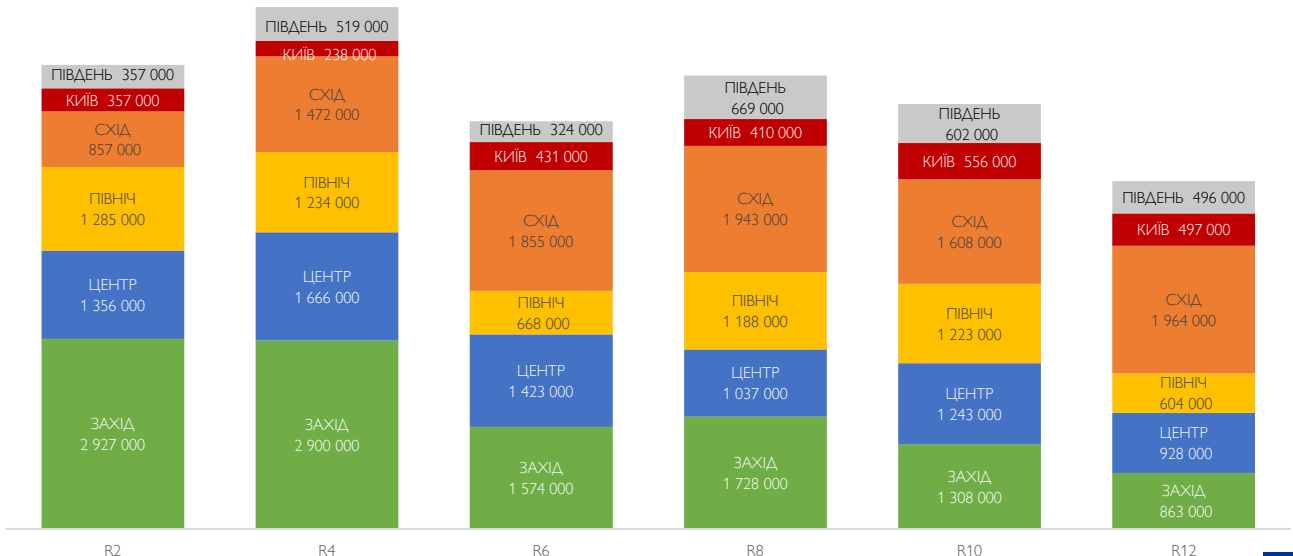


ВПО ЗА МАКРОРЕГІОНАМИ ПОТОЧНОГО МІСЦЯ ПЕРЕБУВАННЯ (порівняння результатів різних раундів)

Де нині перебувають переміщені внаслідок війни?

У дванадцятому раунді збільшилася частка ВПО, що перемістилися у межах сходу України, (37% порівняно з 32% у одинадцятому раунді). Дані свідчать про помірне зниження частки ВПО, переміщених до західної (до 16% з 19% у попередньому раунді) та центральної України (до 17% з 20% у попередньому раунді). Кількість ВПО в Києві, а також на заході та півночі України залишилася незмінною з попереднього раунду.

Макрорегіон	% ВПО за місцем перебування	Оцінка к-сті ВПО за приймаючими макрорегіонами
СХІД	37%	1 964 000
ЦЕНТР	17%	928 000
ЗАХІД	16%	863 000
ПІВНІЧ	11%	604 000
КИЇВ	9%	497 000
ПІВДЕНЬ	9%	496 000
Оцінка заг. к-ті переміщених у межах України		5 352 000

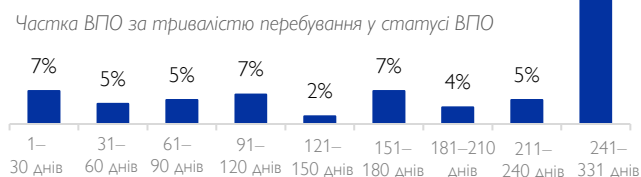


ТРИВАЛІСТЬ ПЕРЕБУВАННЯ У СТАТУСІ ВПО

229 днів середня тривалість перебування у статусі ВПО в межах 331 днів від початку війни (станом на 23 січня 2023 року)

У дванадцятому раунді опитування ВПО попросили зазначити кількість днів, що минула з моменту їх першого переміщення. 58% першого переміщення.

Розподіл помітно тяжіє у бік довшої тривалості переміщення — 83% ВПО в Україні перебувають у цьому статусі протягом трьох місяців або довше.



У січні 2023 року ВПО, які є вихідцями зі східного макрорегіону, повідомили, що середня тривалість їхнього перебування у статусі ВПО є вищою порівняно із ВПО з інших макрорегіонів — в середньому 245 днів.

ВПО, які перебувають у статусі переміщених понад 180 днів, за поточними макрорегіонами



НАМІРИ ЩОДО МОБІЛЬНОСТІ У НАЙБЛИЖЧІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Станом на 23 січня 29% переміщеного населення (приблизно 1,55 млн осіб, на 3% менше, ніж оцінено в одинадцятому раунді) розглядають можливість залишити своє поточне місце перебування в найближчі тижні, 5% з яких (268 000 осіб по всій країні) планують повернутися в найближчі 2 тижні після опитування. Натомість серед українців, які не були переміщені, частка людей, які розглядають можливість подальшого переміщення, лишається дуже невеликою та стабільною (1%).

Хоча частка ВПО, що планують повернутися до своїх домівок упродовж наступних двох тижнів, значно менша, ніж під час попередніх раундів опитування (5% порівняно з 10% станом на 5 грудня 2022 року), загальне співвідношення людей, які розглядають можливість подальшого переміщення, а не повернення додому, є вищою і становить 24%.

Серед опитаних ВПО, що проживають у Києві, не було жодного, хто повідомив би про плани повернутися впродовж наступних двох тижнів, порівняно з 17% опитаних ВПО, які повідомляли про наміри повернутися додому (до місць звичного проживання) на початку грудня 2022 року (одинадцятий раунд). У південному та північному макрорегіонах опитані ВПО також не висловлювали намірів негайно повернутися додому впродовж наступних двох тижнів.

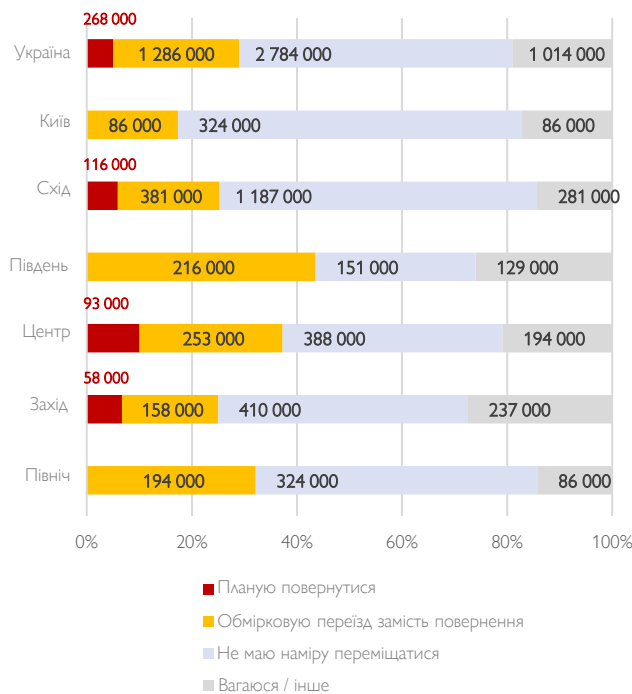
Значно більша частка ВПО на півдні та півночі країни розглядала можливість переїзду, а не повернення (43% та 32% відповідно). З іншого боку, на заході країни менше ВПО обмірковують переїзд, а не повернення, порівняно з результатами одинадцятого раунду від 5 грудня 2022 р. (158 000 та 268 000 осіб відповідно).

На сході частка ВПО, які мають намір залишатися у поточному місці перебування, є стабільною. Кількість осіб, які висловили намір залишитися в місцях поточного перебування, збільшилася у місті Києві (65%) та в північному макрорегіоні. Водночас число респондентів, що повідомили про намір лишитися, скоротилося в південному (30%), західному (48%) і центральному (42%) макрорегіонах. Таким чином лише 30% ВПО мають намір залишатися (151 000 осіб) порівняно з 42% лише півтора місяця тому (233 000 осіб станом на 5 грудня 2022 р.).

Сумарна частка ВПО та не ВПО, які розглядають можливість переїзду (з часом)



Оцінена кількість ВПО за намірами щодо мобільності та макрорегіонами поточного перебування



НАМІРИ ЩОДО МОБІЛЬНОСТІ ТА БАЖАНІ МІСЦЯ ПРИЗНАЧЕННЯ

Серед усіх респондентів, які вже розглядають можливість переїзду, 57% обмірковують переїзд у межах України, а 26% — виїзд за кордон (порівняно з 20% у грудні минулого року). ВПО, які обмірковують переїзд, але не повернення, найчастіше збираються переїхати в інше місце в Україні (84%), і лише 5% хотіли би переїхати за кордон (порівняно з 11% у грудні минулого року). Непереміщене населення переважно розглядає можливість переїзду в іншу країну. У січні 2023 р. частка тих, хто розмірковує про переїзд за кордон, серед усіх непереміщених осіб, які розглядають можливість переїзду, значно зросла порівняно з попереднім раундом опитування (51% у січні 2023 р. проти 22% у грудні 2022 р.).

Серед тих, хто обмірковує переїзд за кордон найближчим часом, 56% назвали країну Європейського Союзу; найчастіше назвали Польщу та Німеччину. Жінки частіше за чоловіків згадували про можливий переїзд до країн Європейського Союзу (58% серед жінок та 50% в чоловічій підвибірці).

Найчастіше повідомляли про намір переїхати за кордон особи, що проживають на заході України (48%). Респонденти, які обмірковують переїзд і наразі перебувають у Києві як ВПО, частіше повідомляли про намір переїхати до іншого місця в межах України (83%), що може свідчити про фінансові труднощі перебування ВПО в столиці, де орендна плата й вартість життя загалом є вищими, ніж деінде в Україні.

ВПО, які залишаються у східному макрорегіоні, але розмірковують про переїзд, здебільшого ще не визначилися з місцем призначення (19%).

Частка опитаних ВПО за преференційними довгостроковими рішеннями, гендером і віком



НАМІРИ НА ТРИВАЛУ ПЕРСПЕКТИВУ — ПРЕФЕРЕНЦІЙНІСТЬ ДОВГОСТРОКОВИХ РІШЕНЬ

ВПО, які не мають наміру повертатися до місць звичного проживання впродовж наступних 2 тижнів, продовжують висловлювати **преференційні довгострокові рішення**, аналогічні висловленим у попередніх раундах опитування. Близько 589 000 переміщених осіб (орієнтовно) по всій Україні планують інтегруватися у поточному місці перебування. ВПО-жінки більше за чоловіків схильні планувати повернутися у довгостроковій перспективі (69% чоловіків та 78% жінок відповідно). Крім того, респонденти, в чиїх домогосподарствах є діти, набагато частіше вказують повернення як бажане довгострокове рішення. У підвибірці ВПО, в чиїх домогосподарствах є діти, 80% повідомили, що врешті-решт планують повернутися до місць звичного проживання. Водночас серед ВПО, що живуть в домогосподарствах без дітей, бажання повернутися висловили лише 68%.

Опитані ВПО за преференційними довгостроковими рішеннями (за статтю)



Частка опитаних ВПО за преференційними довгостроковими рішеннями



ДЕМОГРАФІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Після шостого раунду опитування у співпраці з Фондом народонаселення ООН (UNFPA) МОМ переглянула серію запитань, що визначають характеристики домогосподарств ВПО. Це дозволило виконати орієнтовний демографічний розподіл переміщеного населення, у тому числі глибше зрозуміти поширеність вразливостей та склад переміщених домогосподарств.

Відсоток від усіх ВПО	Усього	Чоловіки	Жінки
Немовлята (до 1 р.)*	42 000	19 000	23 000
Діти до 5 р. (крім. дітей до 1 р.)*	284 000	132 000	152 000
Діти 5–17 р.	1 094 000	506 000	588 000
Дорослі 18–59 р.	3 072 000	1 357 000	1 715 000
Літні (60+)	860 000	380 000	480 000
Усього	5 352 000	2 394 000	2 958 000

Оцінка розміру групи	Усього	Чоловіки	Жінки
Немовлята (до 1 р.)*	0,8%	0,4%	0,4%
Діти до 5 р. (крім. дітей до 1 р.)*	5,3%	2,5%	2,8%
Діти 5–17 р.	20,4%	9,5%	11,0%
Дорослі 18–59 р.	57,4%	25,4%	32,0%
Літні (60+)	16,1%	7,1%	9,0%
Усього	100%	45%	55%

* Гендерний розподіл серед дітей віком до 17 років розраховано із застосуванням даних Державної служби статистики України щодо співвідношення новонароджених дітей та хлопчиків за 2020 рік. Усі інші дані наведено на основі результатів Опитування загального населення.

ВРАЗЛИВОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Частка ВПО, які повідомили, що один чи декілька членів їхнього домогосподарства належать до однієї з таких категорій вразливих осіб (загальна картина: «47% опитаних ВПО повідомили, що принаймні один із членів їхньої сім'ї, що нині з ними, є дитиною віком від 5 до 17 років»):



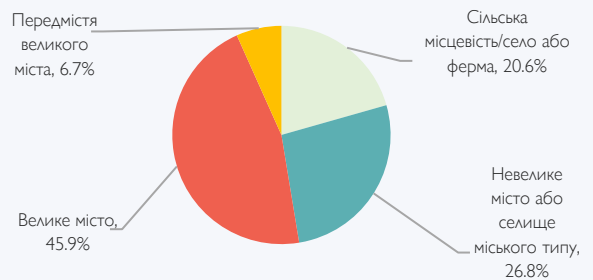
Примітка: Опис характеристик членів домогосподарств ВПО базується виключно на даних, які стосуються членів домогосподарства, що проживають за межами звичного місця проживання через війну.

79% респондентів серед ВПО проживають у домогосподарствах, які складаються виключно зі внутрішньо переміщених осіб, у той час як 21% респондентів підтверджують, що живуть у змішаних домогосподарствах із членами, які не були переміщені через війну з 24 лютого 2022 року.

79% домогосподарства, що складаються виключно з ВПО, станом на 23 січня 2023 року

73% домогосподарства з принаймні одним уразливим членом (д/г, у складі яких виключно ВПО) станом на 23 січня 2023 року

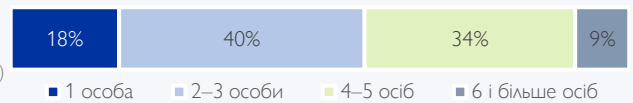
Частка опитаних ВПО за типами населених пунктів, у яких вони наразі мешкають



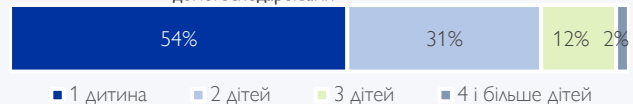
3,30 середній розмір домогосподарства ВПО (домогосподарства, усі члени яких є ВПО) станом на 23 січня 2023 року

1,62 середня кількість дітей на одну родину, що цілком складається з ВПО, станом на 23 січня 2023 року

Розмір домогосподарства (у складі якого виключно ВПО)

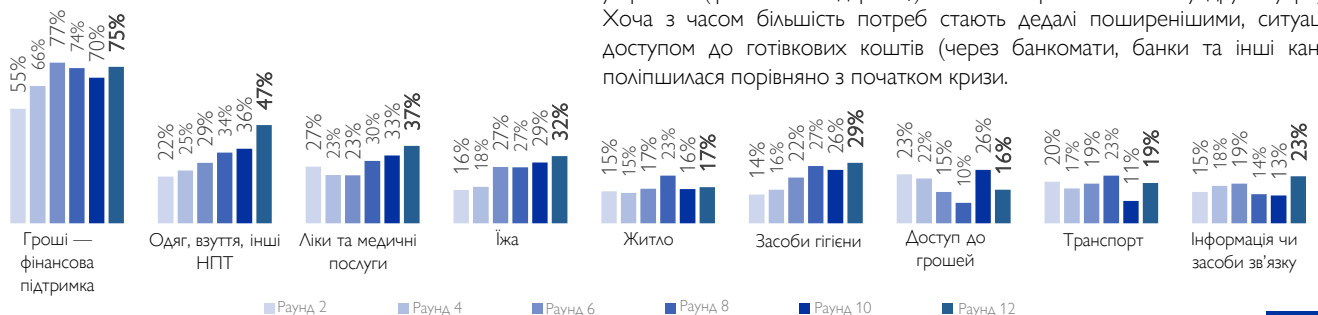


Кількість внутрішньо переміщених дітей, за домогосподарствами



ПОТРЕБИ ВПО ТА СИТУАЦІЯ В ДИНАМІЦІ

Через тривале переміщення більшості ВПО зростає першочергова потреба у грошах (фінансовій підтримці) — 75% порівняно з 55% у другому раунді. Хоча з часом більшість потреб стають дедалі поширенішими, ситуація з доступом до готівкових коштів (через банкомати, банки та інші канали) поліпшилася порівняно з початком кризи.



ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ ТА ПОТРЕБ

Особи, які були переміщені зі звичних місць проживання або які повернулися до таких місць, стикаються з критичними потребами. Профіль та ситуація цих підгруп дещо відрізняються, що зумовлює потребу в цільовій підтримці. Нижче зазначені основні відмінності між групами у межах вибірки загального населення для десятого раунду опитування MOM.

НАЙНАГАЛЬНІША ПОТРЕБА

Серед найнагальніших потреб, названих респондентами-ВПО, яких попросили визначити **одну найнагальнішу потребу**, лишаються гроші (фінансова допомога) та тверде паливо. У зв'язку з падінням температури тверде паливо залишається найбільш нагальною потребою для 6% ВПО.



Гроші — фінансова підтримка

46% Не ВПО 47% ВПО 51% Особи, які повернулися



Тверде паливо (вугілля, дрова тощо)

8% Не ВПО 6% ВПО 8% Особи, які повернулися



Інформація та зв'язок

4% Не ВПО 4% ВПО 6% Особи, які повернулися



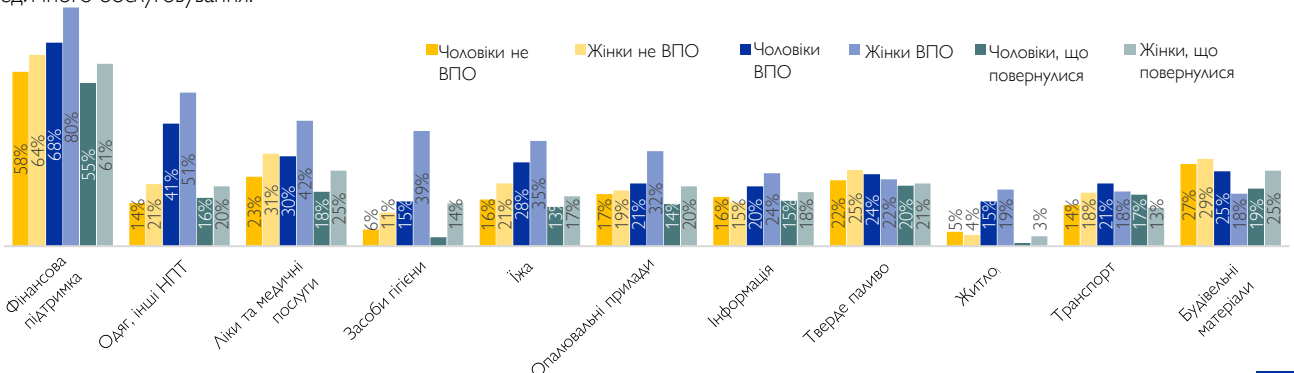
Ліки та медичні послуги

7% Не ВПО 5% ВПО 6% Особи, які повернулися

Важливо: «Ліки та медичні послуги є найнагальнішою потребою для 5% ВПО»

ПОТРЕБИ: ҐЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Незважаючи на повсюдну потребу у фінансовій допомозі, серед усіх груп ВПО жінки найчастіше повідомляли про таку потребу (80% проти 69% у одинадцятому раунді). ВПО-жінки також найчастіше потребують одягу чи інших нехарчових продуктів, ліків та медичного обслуговування.



ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ПОТРЕБ

Усіх респондентів попросили визначити, чи потребують вони підтримки в кожній із категорій, зазначених нижче. Потреби варіюються залежно від статусу переміщення відповідно до ситуації. Наприклад, ВПО мають більшу потребу в опалювальних приладах, ніж непереміщене населення та особи, які повернулися, на загальнонаціональному рівні.

Примітка: % тих, хто відповів «Так» і «Частково так» у кожній категорії потреб

Важливо: «75% ВПО потребують фінансової допомоги»

Категорія потреби	Не ВПО	ВПО	Особи, які повернулися
Гроші — фінансова підтримка	62%	75%	59%
Одяг, взуття та інші непродовольчі товари	18%	47%	19%
Ліки та медичні послуги	28%	37%	23%
Їжа	19%	32%	15%
Засоби гігієни	9%	29%	11%
Опалювальні прилади	18%	27%	18%
Тверде паливо для опалення	24%	23%	21%
Інформація чи зв'язок із іншими	15%	23%	17%
Будівельні матеріали	28%	21%	23%
Транспорт	16%	19%	14%
Житло	4%	17%	3%
Доступ до грошей	19%	16%	18%

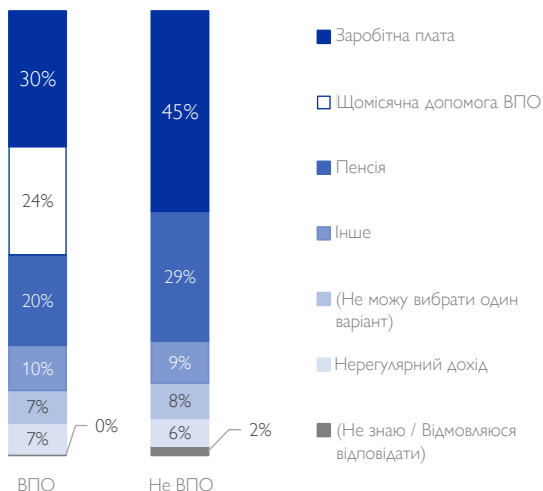
ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЯ: ДОХІД ДОМОГОСПОДАРСТВ

ДЖЕРЕЛА ДОХОДУ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Війна значно вплинула на джерела доходів ВПО. Респондентів попросили зазначити основне джерело доходу домогосподарства після переміщення зі звичного місця проживання. Лише 30% ВПО повідомили, що основним джерелом доходу домогосподарства є заробітна плата, а 24% вказали соціальні виплати для ВПО (підтримку ВПО*) як основне джерело доходу. Серед непереміщеного населення частка тих, хто покладається на постійну заробітну плату, склала 45%. ВПО-чоловіки частіше за жінок повідомляють, що основним джерелом доходу домогосподарства є постійна заробітна плата (38% і 25% відповідно). Переміщені жінки частіше зазначають, що основним джерелом доходу домогосподарства є щомісячні виплати ВПО.

* згідно з Постановою Кабінету Міністрів № 332 від 20 березня 2022 р.

Основне джерело доходу домогосподарства за групами

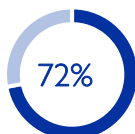


Як правило, на постійну заробітну плату розраховують ВПО, що проживають у місті Києві, північному, центральному та південному макрорегіонах країни. Для ВПО з міста Києва та східного макрорегіону щомісячні виплати для ВПО були другим найпоширенішим основним джерелом доходу: третина опитаних у кожній місцевості.



Постійна заробітна плата як основне джерело доходу домогосподарства (серед ВПО)

ДОХОДИ ТА УМОВИ ПРОЖИВАННЯ



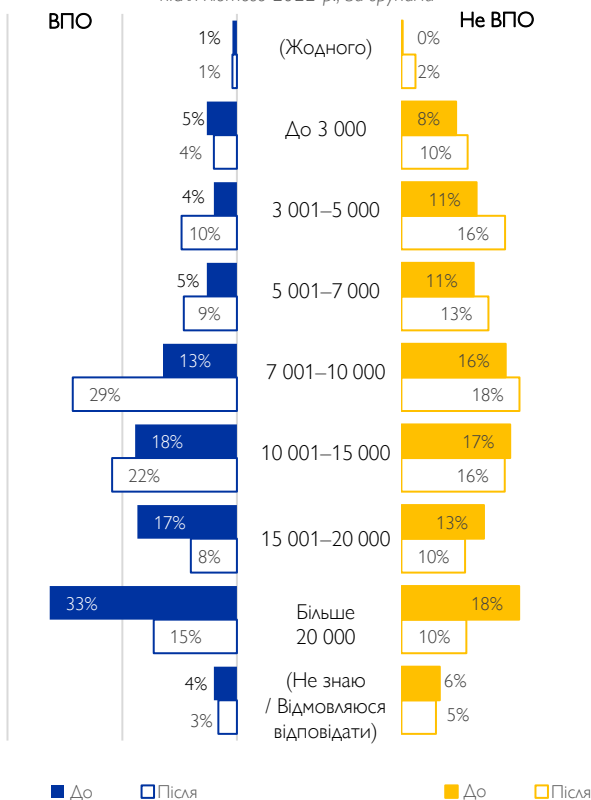
ВПО, які покладаються на виплати переміщеним особам, повідомили, що рівень доходу на одного члена д/г нижчий або дорівнює 2 500 грн (≈ прожитковому мінімуму на січень 2023 р.)

У дванадцятому раунді опитування загального населення респондентів запитали про нинішній рівень доходів їхніх домогосподарств і рівень доходів до початку війни в лютому 2022 року.

Близько 24% респондентів серед ВПО повідомили, що сукупний місячний рівень доходу їхнього домогосподарства становить менше 7 000 грн, що еквівалентні 135 долларам США. Серед непереміщеного населення 39% респондентів підтвердили наявність у домогосподарства доходу менше 7 000 грн.

Примітно, що доходи домогосподарств переміщених респондентів у середньому виявляються вищими, ніж у непереміщеного населення (14 489 грн та 11 815 грн відповідно). Проте ситуація з доходами залежить від поєднання кількох факторів. Для 72% переміщених респондентів, які вказали виплати ВПО основним джерелом доходу домогосподарства, дохід на одного члена домогосподарства становить 2 500 грн або менше (життєвий мінімум, встановлений Урядом України, складає 2 589 грн). Крім того, 60% ВПО мешкають в орендованому житлі. 53% з них повідомили, що найнагальнішою потребою для них є гроші. У разі отримання фінансової допомоги половина (50%) з них в першу чергу витратить її на оплату житла. Водночас серед непереміщеного населення 91% проживають у власному помешканні та рідше стикаються з тягарем орендної плати.

Рівень доходів домогосподарств у гривнях до та після лютого 2022 р., за групами



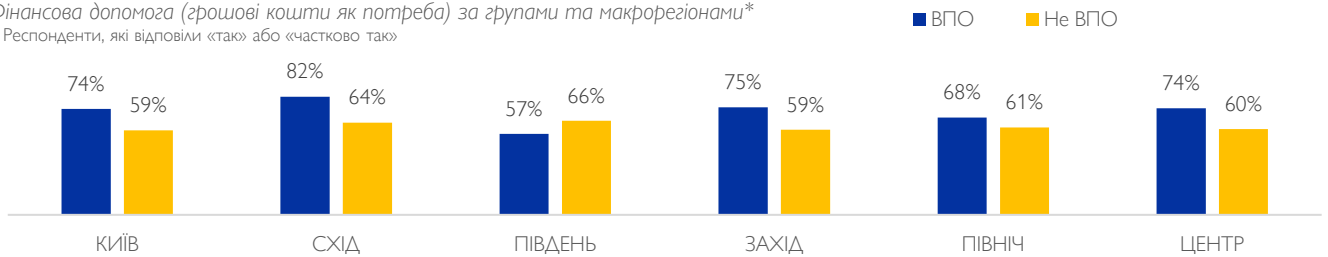
ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЯ: ГРОШІ ТА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА



На питання про потребу в фінансовій підтримці 62% ВПО і 75% непереміщеного населення відповіли, що потребують фінансових ресурсів (респонденти відповіли «так» і «частково так»). Потреба ВПО у фінансовій допомозі однаково висока в усіх макрорегіонах. Значні розбіжності під час порівняння ВПО та непереміщеного населення було виявлено в східному макрорегіоні.

Фінансова допомога (грошові кошти як потреба) за групами та макрорегіонами*

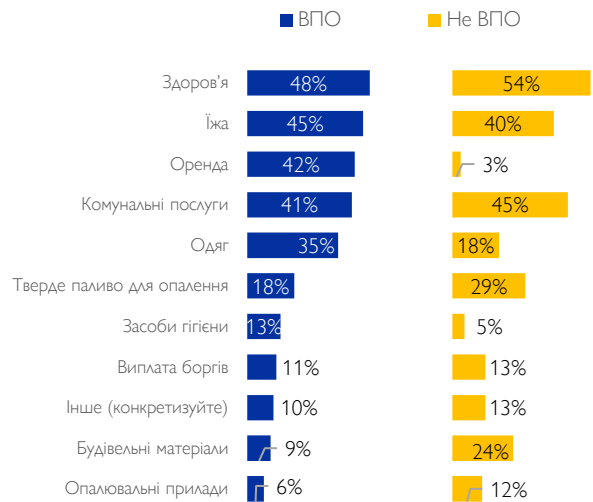
* Респонденти, які відповіли «так» або «частково так»



ПЕРЕДБАЧЕНІ ЦІЛІ ОТРИМАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ

У дванадцятому раунді ОЗН МОМ оцінила для яких цілей респондентам потрібна грошова допомога (серед усіх респондентів). Запитання стосовно грошової допомоги в рамках цього опитування були сформульовані таким чином, щоб не створювати в респондентів невіправданих очікувань. Запитання стосовно очікуваних цілей отримання грошової допомоги були поставлені тим респондентам, які у відповідях на попередні запитання зазначили, що їхнє домогосподарство найбільше потребує грошей — фінансових ресурсів (так n = 1 101 + частково n = 150).

Респондентів серед як ВПО, так і не ВПО, які зазначили потребу у фінансовій допомозі, попросили визначити три основні цілі, на які вони би витратили гроші, якби отримали таку допомогу. Більшість ВПО зазначили, що грошову допомогу витратили би на охорону здоров'я (48%), їжу (45%) та оренду житла (42%). Серед непереміщеного населення три пріоритетні позиції для використання грошової підтримки — це витрати, пов'язані зі здоров'ям, сплатою комунальних послуг та придбанням продуктів харчування.



ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЯ: ОСВІТА

Відсутність доступу до інтернету чи повільний інтернет-зв'язок та брак пристроїв (ПК, ноутбуків, смартфонів) для навчання онлайн найчастіше називалися як **причини відсутності доступу** до шкільного навчання у цьому навчальному році. Кількість людей, що вказали на зазначені вище причини, подвоїлася через зростання інтенсивності атак на критичну інфраструктуру (з 26% серед усього населення у вересні 2022 року до 46% у січні 2023 року — усі респонденти). Непереміщені респонденти частіше повідомляли про пошкодження будівель шкіл.

Причини обмеженого доступу до шкільного навчання за групами (серед усіх респондентів, які повідомили, що їхні діти мають частковий доступ або зовсім не мають доступу)

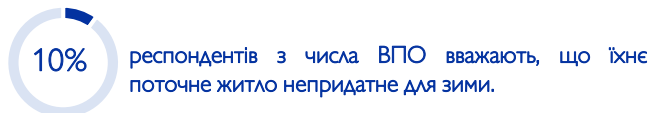


17% домогосподарств ВПО повідомили про брак доступу до освіти для дітей у цьому навчальному році

Ця цифра включає такі варіанти відповідей: «Принаймні одна дитина проходить часткову (напр., неповну) навчальну програму» — 14%, «Принаймні одна дитина зовсім не має доступу» — 1%, «Ніхто з дітей не має доступу» — 2%.

ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЯ: ЗИМУВАННЯ

ПРИТУЛОК ТА КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ



Загалом більшість респондентів із числа ВПО вважають, що їхнє поточне помешкання непридатне для зими (86%). Починаючи з літа 2022 р., спостерігається стабільне зниження частки ВПО, які вважають свій притулок непридатним для зими — з 26% (липень, сьомий раунд) до 16% (вересень, восьмий раунд), а потім до 10% у січні 2023 р. Це може свідчити про те, що прихід зими спонукав людей до повторних переміщень у більш пристосовані оселі або до здійснення дієвого ремонту.

Частка респондентів-ВПО, які вважають своє поточне помешкання непридатним для зими



42% серед тих ВПО, які повідомили, що їхнє поточне житло непридатне для зими, назвали причиною цього перебої в наданні комунальних послуг, таких як електрика та газ. Такий самий відсоток (42%) вказав, що їхнє поточне житло непридатне для зими через відсутність теплоізоляції або ремонту. Приблизно третина ВПО, що живуть у непридатному помешканні, озвучила вартість рахунків за комунальні послуги та/або твердого палива в зимові місяці, котра є значним фінансовим тягарем для деяких домогосподарств ВПО, на додачу до оренди житла в місці переміщення.

Частка респондентів-ВПО, які вважають своє поточне помешкання непридатним для зими, за проблемами



*Додаткову інформацію див. в останній Оцінці твердого палива МВГ, у якій викладено теперішні системи опалення та розрахункові витрати на тверде паливо за областями на основі зібраних польових даних (Reliefweb).



Станом на 23 січня 2023 року більше половини усіх ВПО (60%) проживають в орендованих помешканнях, а ще 21% мешкають у друзів або родичів. 3% ВПО по всій країні мешкають у центрах колективного проживання на заході та в центрі України.

Найчастіше про нестачу коштів на житло повідомляли респонденти з числа ВПО на півдні України (46%) та в Києві (44%).

Загалом 15% респондентів-ВПО не орендують або не платять за помешкання. Така ситуація найбільш поширена в центральній та східній Україні (20% та 17% відповідно). Примітно, що всі ВПО у Києві відповіли, що винаймають чи іншим чином сплачують за житло. Однак у Києві також найбільша частка ВПО, які не мають достатньо коштів для сплати за житло до кінця зими (52%).

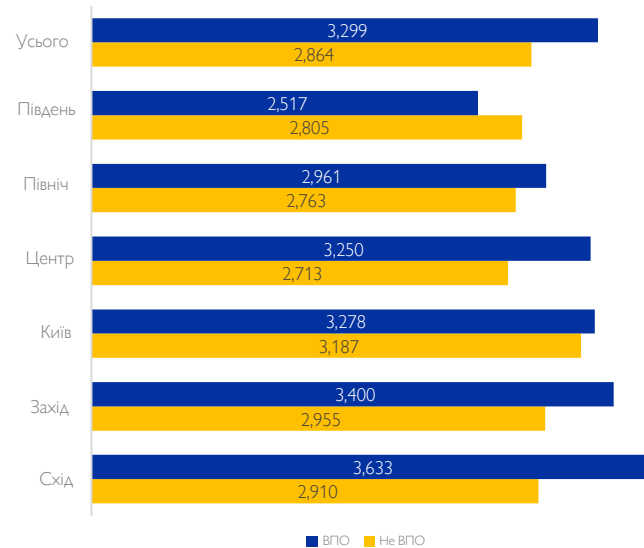


Домогосподарства ВПО щомісяця сплачують за комунальні рахунки в середньому на 435 грн більше, ніж непереміщені домогосподарства.

Ця різниця найбільш помітна на сході України, де домогосподарства ВПО сплачують за місяць на 723 грн більше за опалення та інші комунальні послуги. Цей результат цілком корелює з тим фактом, що у східному макрорегіоні перебуває найбільша частка ВПО, які повідомили, що їхнє поточне помешкання непридатне для зими (17%). У східному та західному макрорегіонах, де витрати на комунальні послуги були найвищими, більше половини опитаних ВПО повідомили, що потребують ковдр та теплої одягу, а третина повідомила про потребу в твердому паливі для опалення.*

Слід зазначити, що єдиним макрорегіоном, де середньомісячні витрати на опалення та комунальні послуги для ВПО є нижчими, ніж для непереміщеного населення, є південь України.

Середні витрати на житлово-комунальні послуги у січні 2023 р.



ПРИМІТКИ ЩОДО МЕТОДОЛОГІЇ

Дані, представлені в цьому звіті, отримано на замовлення Міжнародної організації з міграції (МОМ) у результаті проведення телефонного експрес-опитування, проведеного MultiCultural Insights. Десятий раунд збирання даних серед вибірки розміром 2 000 унікальні дорослі респонденти (віком від 18 років) було проведено в період із 16 по 23 січня 2023 року. Цю імовірнісну вибірку, що представляє понад 30 млн дорослих українців (віком від 18 років), було стратифіковано для досягнення репрезентативності на рівні 6 макрорегіонів України. Основу вибірки було створено шляхом формування переліку 100 000 десятицифрових номерів телефону, згенерованих за рахунок поєднання трьохцифрових префіксів, що позначають оператора мобільного зв'язку, з довільно згенерованими семицифровими номерами телефону. Згенерована основа вибірки є пропорційною до частки шести телефонних мереж, охоплених у дослідженні, на національному ринку. Інтерв'ю були проведені з використанням методу набору випадкових телефонних номерів, згенерованих у довільний спосіб. У такому режимі нові номери генеруються з інтервалом у мілісекунду. Інтерв'ю проводили анонімно. Перед початком інтерв'ю респондентів просили надати згоду на його проведення. Інтерв'юери використовували структурований опитувальник і метод автоматизованого телефонного опитування (CATI), щоб записувати результати безпосередньо в програму введення даних.

Використовуючи цю технологію у дванадцятому раунді, група інтерв'юерів опитала 2 002 унікальні дорослі респонденти, які відповідали встановленим критеріям та надали свою згоду на опитування. Попри те, що методом набору випадкових телефонних номерів в Україні зазвичай вдається додзвонитися до приблизно 7–8% абонентів, у дванадцятому раунді показник успішних дзвінків склав 12,0%. Для цієї роботи було залучено 27 інтерв'юерів. Група інтерв'юерів складалася з 6 чоловіків і 21 жінки. Інтерв'ю проводили українською мовою (83%) та російською мовою (17%). Вибір мови залежав від уподобань респондента.

Обмеження: Точна частка не охопленого населення невідома, тому при тлумаченні результатів потрібно враховувати певні застереження. Особи, які нині проживають за межами України, в опитуванні участі не брали завдяки застосуванню методу активного виключення. Розрахунки населення базуються на припущенні про те, що неповнолітніх осіб (молодших за 18 років) супроводжують їхні батьки або дорослі піклувальники. Основа вибірки обмежена дорослими, які користуються мобільним телефоном. Невідомо, чи всі телефонні мережі повноцінно працювали по всій території України протягом усього періоду опитування, тому деякі номери могли мати вищу ймовірність набору, ніж інші. Мешканці територій зі значними пошкодженнями цивільної інфраструктури, можливо, меншою мірою представлені у вибірці. Можна припустити, що фактичні потреби насправді більші, ніж ті, про які було отримано інформацію при опитуванні. В опитуванні не брали участі жителі Автономної Республіки Крим та не підконтрольних уряду територій Донецької та Луганської областей.

Застереження: У ході опитування інтерв'юери збирали інформацію про демографічні характеристики респондентів, їхнє поточне місце перебування та/або місце перебування після переміщення (географічна інформація), наміри щодо переміщення, заплановані місця призначення, потреби та проблеми, з якими вони стикаються під час цієї кризи. Аналіз було проведено з використанням двох підходів до оцінювання профілю населення, їхніх проблем і потреб. Для аналізу географічного профілю були використані дані без урахування відсутніх значень, виявлених на рівні макрорегіонів (n=2 000). Оцінювання потреб та інші частини аналізу було виконано з використанням даних, отриманих на основі повної вибірки (з урахуванням частки відмов відповідати на запитання).

Розподіл вибірки та кількість інтерв'ю за макрорегіонами			Похибка вибірки		
Макрорегіон	Усього проведених інтерв'ю (ж / ч / немає відповіді)	Частка інтерв'ю	Макрорегіон		Рівень достовірності 95%
КИЇВ	177 (110/65/0)	9%	КИЇВ	+/-	7%
СХІД	500 (281/2 019/0)	25%	СХІД	+/-	4%
ПІВДЕНЬ	214 (122/92/0)	11%	ПІВДЕНЬ	+/-	4%
ЗАХІД	457 (193/264/0)	23%	ЗАХІД	+/-	4%
ПІВНІЧ	380 (151/228/1)	19%	ПІВНІЧ	+/-	3%
ЦЕНТР	274 (159/115/0)	14%	ЦЕНТР	+/-	4%
Місце перебування не названо	0 (0/0/0)	0%	Усього по Україні	+/-	2%
Усього по Україні	2 000 (1 164/835/1)	100%			

Означення: Згідно з [Глосарієм МОМ](#), **внутрішньо переміщені особи (ВПО)** — це особи або групи осіб, які були змушені або зобов'язані втекти або покинути свої домівки або місця звичного проживання, зокрема в результаті або з метою уникнення наслідків збройних конфліктів, широкомасштабного насильства, порушення прав людини або природних чи техногенних катастроф, і які не перетинали міжнародно визнаний кордон країни. Для операційних цілей цього опитування інтерв'юери визначають ВПО як осіб, які залишили своє місце свого звичного проживання через нинішню війну.

МОМ визначає термін **«особа, яка повернулася»** як особу, яка зазнала міграційного переміщення та повернулася до початкового звичного місця проживання. Для цілей цього аналізу МОМ визначає термін «особи, які повернулися» як респондентів, які повідомили про виїзд зі свого звичного місця проживання з 24 лютого через поточну війну на період щонайменше 2 тижнів (14 днів), але потім повернулися.

Конвенція про статус біженців 1951 року визначає **біженця** як особу, яка: «через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів... не може чи не бажає повернутися до [країни свого колишнього місця проживання]...».

Використання позначень та подання матеріалу в цьому звіті не має на меті висловлення будь-якої думки щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи населеного пункту, їхньої влади, кордонів чи меж від імені МОМ. Викадені в цьому звіті думки належать авторам і не обов'язково відображають погляди МОМ.

ПРЕДСТАВНИЦТВО МОМ В УКРАЇНІ

